

Kadın+ların İstanbul Sözleşmesi'nden vazgeçilmesine değil, uygulanmasına ihtiyacı var

İTO Kadın Komisyonu

İstanbul Sözleşmesi, kadın+lara yönelik her türlü şiddetin ve ev içi şiddetin önlenmesiyle ilgili olarak bugüne kadar yazılmış en ileri hukuki metin olma özelliğini taşıyor.

Bir cuma gecesi kararnamesinin daha sarsıcı etkileri sürerken kadın+ların her yerde her dakika direnmeye, konuşmaya, yazmaya devam etmeleri umut verici. Erkeklik denilen imkânsız iktidarın peşinde koşanlar, kadın+ların eşit ve özgür bir dünya için çok uzun zamandır süren ortak mücadelelerini küçümstüyor. Kazanılmış hakların gasp edilmeye çalışıldığı bugünkü iklim, şiddetten hayatta kalanlara ve potansiyel mağdurlar olarak her yaşta kadına neler hissettirmiştir? Biz kadın+lar, makbul ya da değil farklıyız, çeşitliyiz. Tepkilerimiz de öyle; şaşkınlık, öfke, esef, bıkkınlık, kırgınlık, korku, endişe, umut, direnç, inat, dayanışma... Hepsiyi yaşayıp baktık ki bütün sokaklar yine denizlere, birlikte güçlenmeye çıkıyor.

Şiddet en yalın haliyle "bir kişiye güç veya baskı uygulayarak istenen bir şeyi yapmaya zorlama" şeklinde tanımlanmakta. Kadınlara yönelik şiddet, şiddetin en yaygın olarak görülen hali. Bir insan hakları ihlali ve suç (yine de kadın+ların insan oldukları için değil kadın+ oldukları için öldürüldüklerini hatırlamakta fayda var). BM tarafından COVID-19 salgını ile birlikte "gölge" pandemi olarak ifade ediliyor ve bir halk sağlığı sorunu. "İster kamusal ister özel alanda meydana gelsin kadınlara fiziksel, cinsel ya da

ruhsal acı ve ıstırap verebilecek olan cinsiyete dayalı her türlü eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma" olarak tanımlanıyor. Dünyada her üç kadından biri partneri tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmakta, %42'si bu saldırılar sonucu yaralanmakta. Dünyada kadın cinayetlerinin %38'i kadının eşi veya birlikte yaşadığı kişi tarafından işlenmekte. Faillerin neredeyse hepsinin erkek olması tesadüf mü?

İstanbul Sözleşmesi, kadın+lara yönelik her türlü şiddetin ve ev içi şiddetin önlenmesiyle ilgili olarak bugüne kadar yazılmış en ileri hukuki metin olma özelliğini taşıyor. Dünya kadınlarının çok uzun yıllar süren ortak mücadelelerinin ürünü ve bu konuda uluslararası düzeyde yasal bağlayıcılığı olan ilk sözleşme. Kamusal ya da özel alan ayrımı yapmadan, hem barış hem de silahlı çatışma durumlarında geçerli. Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığa ve şiddete maruz kalan hiç kimseyi dışarda bırakmayan bir kapsayıcılığa sahip. Sözleşme, imzacı devletlere dört aşamada sorumluluk yüklüyor: şiddeti önleyici tedbirler almak (toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayarak), şiddete maruz bırakılan kadınları korumak (6284'ü uygulayarak), etkin kovuşturma ve yargılama ile adaleti tesis etmek

(cezasızlığa son vererek) ve geleceğe dönük olarak kadınları güçlendirmek (verilen zararı tazmin ederek). 2011'de İstanbul Sözleşmesi'ni ilk imzalayan devlet olmakla övünen erkekler, şimdi kadınların kazanılmış haklarından, yani kendilerine ait olmayan, sahibi olmadıkları haklardan vazgeçiyorlar. Üstelik kadın+lari, yaşama haklarını güvence altına alan Sözleşme'den güç ve baskı uygulayarak vazgeçmeye zorluyorlar.

İstanbul Sözleşmesi'nin her satırında Türkiyeli kadınların da emeği var. Türkiye'de kadınlar 17 Mayıs 1987 Anneler Günü'nde "Kadınlar Dayağa Karşı Dayanışmaya" pankartıyla bir yürüyüş başlattılar. "Haklı dayak yoktur!" diye haykırdılar, erkeklere "Annenizi seviyor, karınızı dövüyor musunuz?" diye sordular. Kadınlar için tarih kadar eski olan bakire/değil, iffetli/iffetsiz, anne/anne olmayan, evli/evli olmayan, başörtülü/başörtülü olmayan gibi ayrımlara karşı çıktılar. "Bedenimiz bizim. Cinsel tacize hayır!" diyerek büyükannelerden miras Mor İğne dağıttılar. İlk yasal kazanım, tecavüz suçu seks işçisine karşı işlendiğinde faile ceza indirimi getiren yasa maddesinin kaldırılması oldu. Ortaöğretimde can alan 'bekaret kontrolü' uygulamalarını protesto ettiler, zarlı namus anlayışına karşı çıktılar. Türkiye'de zorla 'bekaret kontrolü'nün, evlilikle

tecavüzün suç olarak kabul edilmesi 2005 yılında olabildi. Savaşta cinsel şiddetin, savaş suçu olarak uluslararası hukukta kabul edilmesi 1998, yürürlüğe girmesi 2002 yılını buldu. Feministler kendilerine yönelik şiddet suçlarına, failin adını koyarak “erkek şiddeti” dediler ve kadın cinayetlerini politikleştirdiler. Yasal kazanımlar tek başına yetersiz kaldığı için sık sık yasaların etkin uygulanması talebiyle kampanyalar yaptılar.

Ev içi şiddet, çok boyutlu ele alınması gereken, kadınların uzun yıllardır deneyim paylaştığı ve bilgi biriktirdiği bir alan. Kadın+lara karşı şiddetin ve ayrımcılıkların “namus”, “genel ahlak”, kültür, gelenek, görenek, dini gerekçelerle uygulandığını artık biliyoruz. Tacizin romantik, travmanın erotik, şiddetin pornografik hale getirilerek meşrulaştırıldığını biliyoruz. Erken yaşta zorla evliliklerle çocuk cinsel istismarlarının üstünün örtülmek istendiğini biliyoruz. En yakın olunan erkek istismarcıların aklanma ve istismarlarına devam etmekteki ısrarlarını tanıyoruz. Tecavüzün bir erkeklik suçu olduğunu biliyoruz. Erkeklerin, sadece kadınlara değil diğer erkeklerle de yaptığı (özellikle savaş bölgelerinde ya da hapishanelerde) bir şey olduğunu biliyoruz. Dünyada erkek şiddeti ile ilgili verilere ulaşmanın neden olağanüstü zor olduğunu biliyoruz.

Cinsel saldırıda bulunan erkeklerin özelliklerini biliyoruz: kadınlara yönelik olumsuz tutum alan, aymazlık ve yalanlarla saldırılarını önemsemeyen ve inkar eden, tecavüz olarak tanımlamayan, tecavüzün kadının kıskırtması sonucu gerçekleştiğini, “tecavüz diye bir şey olmadığını” ifade eden, kendini masum olarak göstermek için mağdura da sorumluluk yükleyen, daha geleneksel ve maskülen cinsel tutumlara sahip olmaları. Cinsel saldırı faili erkeklerin yarısının kadını “hayat kadını” olarak tanımladığını, “gerçek erkek hayır cevabı almaz” vb. tecavüz mitlerine inandığını, şiddet uyguladığı mağdurla empati kurabilenlerin oranının onda bir olduğunu biliyoruz.

Erkek egemen toplumda yaygın tutum, hayatta kalsa da kalmasa da kadını suçlamak. Bütün toplum kadından susmasını beklerken, sessizlik faili güçlendiriyor. İnsan eliyle oluşturulan travmaların ortak özelliği gizlilik, unut(tur)ma. Ev içi şiddet yaşayan kadınlarda bütün ruhsal hastalıkların katlanarak arttığını biliyoruz. Fiziksel olduğu kadar ruhsal olarak da yaralanarak hayatta kalan kadınlar erkek egemen toplumda “ezik, arıza, canavar anne” vb. sıfatlarla damgalanıyor. Kadın+laların ruhsal hastalıkları psikiyatrik tanı sistemlerinde (DSM’lerde) açık ve uygun yer bulamıyor. Depresyonu olan kadınların %93’ü bugüne kadar hiçbir hekimin şiddetle ilgili

soru sormadığını, %25’i şiddete maruz kaldıklarını bugüne kadar hiç kimseye paylaşmadıklarını belirtmiş (Karakoç, 2010). Kadınlar kendi adlarına konuşmadığında ve yaşananlara dair hakikat onların sözü esas alınarak kurulmadığında patriyarkal sistemin kendini hep yeniden ürettiğini biliyoruz. Cinsel saldırılarda “Bana olmaz”, “Bizde/burda olmaz” diyemeyeceğimizi biliyoruz.

Yine biliyoruz ki uygun psikososyal destek yaşanan travmayı azaltır, iyileşmeye yardımcı olur. Kadınlara yönelik şiddeti önlemek ve durdurmak, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine duyarlı bakış açısıyla, kadın+ odaklı bakımla mümkündür. Nefret suçları, ayrımcılık, damgalama, dışlama yeni normalimiz olmasın, çocukların gençlerin hayatı, geleceğimiz kararların diyenler hiç de az değil. İstanbul Sözleşmesi’nin, toplumun en azından üçte ikisinin desteğine sahip olduğunu, her beş kadından dördünün sözleşmeyi kaldırmaktan değil, uygulamaktan yana olduğunu biliyoruz. Cinsiyetçi ayrımcılığın diğer ayrımcılıkları beslediğini, şiddet ve zorla bastırmanın sağlığı bozduğunu, iyileşmenin bağların onarılmasıyla olduğunu, dayanışmanın ise sonsuz imkanlara açılıp yaratıcılığı güçlendirdiğini biliyoruz. Ve tabii ki kadınların bedenleri gibi mücadeleleri de kendilerine aittir, araçsallaştırılmaz.